

DOI 10.36074/grail-of-science.12.05.2023.074

ЛІНГВОЕКОЛОГІЯ МОВИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ СТАНОВЛЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ІНОЗЕМНОГО ФАХІВЦЯ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Богуславська Л.Ф.

старший викладач кафедри мовної підготовки

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Рагіна Ж.М.

декан I міжнародного факультету, канд. пед. наук,

доцент кафедри мовної підготовки

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Репетун А.К.

викладач кафедри мовної підготовки

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Анотація. Ідентичність майбутнього іноземного спеціаліста медичної галузі координується багатьма зовнішніми чинниками, одним з яких є національний розвиток країни, в якій вони навчаються. Вивчаючи курс української мови як іноземної іноземні слухачі здобувають знання і вміння комунікувати у професійному середовищі, проте існують проблеми з якими вони стикаються, однією з них є лінгвоекотологія медичної термінології. Автори розглянули цю проблему, а також становлення фахової української термінології медичної спеціальності. Проаналізовано термінологічну лексику медичної галузі, як чинник впливу на соціалізацію і становлення ідентичності майбутніх спеціалістів-іноземців, які навчаються в українських медичних закладах вищої освіти.

Ключові слова: ідентичність, іноземний студент, лінгвоекотологія, медична лексикотологія, словник.

Виклад основного матеріалу. Формування професійної ідентичності майбутнього фахівця-іноземця медичного профілю наразі відбувається в надскладних й нестабільних умовах: соціально-психологічних, політичних, економічних тощо. Сьогодні процес становлення професійної ідентичності не може бути стійким через зовнішні чинники, насамперед – глобальну соціально-політичну кризу, фінансову кризу, вплив міжнародних ЗМІ та соціальних мереж. Можна наголосити, що ідентичність і її проблема стосуються наразі не лише іноземних студентів-медиків, а й є глобальною проблемою людства загалом.

Кажучи про становлення і розвиток особистості іноземних здобувачів медичних закладів освіти України мусимо підкреслити те, що важливою умовою

є прийняття особистістю загальноприйнятих цінностей країни, в якій вони навчаються, та її народу. Професійна підготовка висококваліфікованих фахівців нового покоління має бути узгоджена в умовах трансформаційних зрушень, які проходять в українському суспільстві, освіті, культурі тощо, а також передбачає пристосування студентів-іноземців до умов діяльності, адаптацію в соціальному середовищі.

Українська медична лексикологія бере свій початок від глибокої давнини. У розвитку української медичної термінології можна виділити чотири періоди: перший період, підготовчий (II пол. XIX ст. – поч. XX ст.); другий період, творчий (1917 р. – початок 30-х рр. XX ст.); третій період, русифікаційний (поч. 30-х рр. XX ст. – кінець 80 рр. XX ст.); четвертий період, антирусифікаційний (поч. 90-х рр. XX ст. – наш час) [1].

Отже, питанням творення національної медичної терміносистеми займалися науковці різних поколінь. Під час третього періоду, коли гноблення і зросійщення української мови було на піку, все ж знаходилися науковці, що намагалися позбутися і не піддатися впливу радянської влади. М. Галин у 1926 р. видав «Медичний латинсько-український словник» [2], М. Галин також упорядкував у 1920 році «Російсько-український медичний словник: матеріали до української медичної термінології» [3], В. Кисельов уклав у 1928 році «Медичний російсько-український словник» [4].

Більшість мовознавців та медичних науковців цього періоду намагалися ввести в ужиток питомі українські еквіваленти на противагу іншомовним, але консервативно підходили до цього процесу, залишаючи інтернаціоналізми, що адекватно характеризують явища і не викликають непорозуміння серед фахівців інших країн. Наприклад, в словнику М. Галина поряд з медичними іншомовними термінами знаходимо ряд запропонованих українських відповідників, що залишаються актуальними й сьогодні, серед них: *gastritis* – *запалення, катар шлунку, шлунковиця* [1], *tyogen* – *міоген, м'язова білковина* [1], *necroz* – *померший, мрець* [1], *neoplasia* – *виникнення новоутвору* [1], *odontitis* – *запалення зуба, зубниця* [1], *osteopathia* – *недуга кістки* [1] тощо. Подібне прослідковуємо й в «Російсько-українському медичному словничку», що був виданий у 1920 році у Києві: *авітаміноз* – *голоднеча на вітаміни, пальпація* – *мацання, обмацування, дотикання, імунітет* – *неуразність, неуразливість, нечуйність на хворобу* [5]. Отже, можемо зробити висновок, що українська термінологія формувалася на основі власнеукраїнського мовного матеріалу, українських морфемних засобах.

Початок четвертого періоду (90-і роки XX ст. – наш час), антирусифікаційного, збігається з часом здобуття Україною незалежності. У цей час активізується українська медична термінографія. Українські вчені усвідомлюють, що державотворення нерозривно пов'язане з термінографією, адже процес термінотворення – це процес одного з аспектів української державної мови, яка є і має бути єдиною в Українській державі, оскільки тільки сильна незалежна держава базується на мові народу, який дав їй назву [1]. Головним векторами термінології як науки останнього періоду є дослідження етимології виникнення лексем, відродження національних мовних одиниць медичного фаху, компаративний аналіз власномовних та іншомовних елементів, систематизація й упорядкування власнеукраїнської термінологіки медичної галузі.

Етап відродження національної мовної традиції в Україні наразі є дуже актуальним й знаходиться в активній фазі. Українська мова була проголошена

державною на початку 1990-х рр. й наразі знаходиться в процесі формування й шліфування, бо існувала раніше під впливом і тиском мов сусідніх народів. Те саме стосується й медичної мовної системи.

Докорінні зміни суспільно-політичного статусу України зумовили впровадження державної мови у сферу медичної діяльності й освіти та її дерусифікацію та делатинізацію. Процеси позбавлення від кальок в українській мові є природними й необхідними. У своїй Передмові до «Російсько-українського медичного словника з іншомовними назвами» (2003 р.) С. Нечай зазначав: «...у розбудові своїх назв і називництв ми вже не повинні зважати на те, як звучить у них... Ми повинні дошукуватися свого...» [6]. А сам словник «*покликаний допомогти зросійщеному українському лікареві опанувати українську медичну термінологію та іншу лексику, необхідну для ведення документації та спілкування з україномовними пацієнтами державною мовою України...*» [6]. Отже, мова стає невід'ємним ідентифікатором особистості. Іноземні студенти-здобувачі вищої освіти в Україні автоматично стають учасниками цих процесів, адже навчаються, проходять практику в державних установах України.

Після надання українській мові статусу державної, видається ряд галузевих словників, серед яких: – «Російсько-українсько-латинський словник медичних термінів: Хірургія, гнійна хірургія, онкологія, акушерство, гінекологія, рентгенологія» (1993) за редакцією В. Г. Коляденко, Ю. В. Шаніна, «Гістологічний тлумачний словник» (1994), автори О. Д. Луцик, А. Й. Іванова, К. С. Кабак, «Українсько-англійсько-російсько-німецький словник для стоматологів», уклали Р. А. Гуменський, Г. І. Гурська та інші (1996), «Російсько-український-англійський базовий словник студента-медика» (2001), автори Г. О. Золотухін, Н. П. Литвиненко, Н. В. Місник тощо. Автори активно використовували питомий український лексичний фонд, пропонуючи українські еквіваленти на противагу іншомовним задля критики радянських та латинських стандартів, активно протікає процес очищення мови від нехарактерних для неї форм і зворотів.

Висновки. Сучасний стан мовної культури майбутніх фахівців медичної спеціальності залишається відносно низьким через неунормованість фахової термінології, недостатню кількість навчальної літератури, некомпетентність викладацького складу тощо. Включення спеціальних курсів з вивчення спеціальної термінології в освітні програми сприятиме підвищенню якості професійної підготовки іноземних студентів медичних спеціалістів.

Список використаних джерел:

- [1] Жовтобрюх Н. (2012) Становлення української медичної термінології. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (17), 25-29.
- [2] Галин М. (1936) *Медичний латинсько-український словник*. Прага: Видання Спілки Українських лікарів в Чехословаччині.
- [3] Галин М. (1920) *Російсько-український медичний словник: матеріали до української медичної термінології*. Київ: Київський губерніяльний відділ охорони народного здоров'я, Підрозділ медичної та санітарної просвіти.
- [4] Кисільов В. (2008) *Медичний російсько-український словник*. Київ: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України.
- [5] Орешко О. (2010) *Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан)*. Вилучено із: https://is.muni.cz/th/110609/ff_m/diplom00.pdf
- [6] Нечай С. (2003) *Російсько-український медичний словник з іншомовними назвами 25.000 слів, 4 вил., випр. та доповн.* Київ: УЛТК.